

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך חולין שנשחטו בעזרה ... השוחט את הטריפה וכן השוחט ונמצאת טריפה ... מתיר בהנאה..... 1
- ב. בעבודת כוכבים והיית חרם כמוהו כל שאתה מהיית הימנה הרי הוא כמוהו..... 3
- ג. מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה ... תהיה בהוייתה תהא כיצד לקח בפירות שביעית בשר ... נכנס שמן הא כיצד אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור..... 4
- ד. המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות..... 6
- ה. ובמי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת ואפילו ישראל..... 6
- ו. טובת הנאה אינה ממון ... המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ... ואפילו ... בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן ... מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין..... 7
- ז. הגונב טבלו של חבירו משלם לו דמי טבלו של חבירו ... טובת הנאה אינה ממון..... 8
- ח. חיטה אחת פוטרת את הכרי..... 9
- ט. הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד עדותו בטלה..... 10
- י. להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה ... כאן בשכר הבאה ומילוי כאן בשכר הזאה וקידוש..... 12
- יג. הדרן עלך האיש מקדש..... 13
- א. האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני..... 13
- ב. וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה..... 15
- ג. מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה..... 16

דף נח.

א. לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך חולין שנשחטו בעזרה ... השוחט את הטריפה וכן השוחט ונמצאת טריפה ... מתיר בהנאה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה, ואין צריך לומר באכילה¹. וי"א² שהאיסור מן התורה, שנאמר (דברים יב פסוק כא) **פִּי יִרְחַק מִמֶּנּוּ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִבְחַת מִבֶּקְרָךְ וּמִצֹּאנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָךְ וּגְו' וְאָכַלְתָּ בְּשִׂעָרֶיךָ, מִה שֶׁאֵתָה זֹבַח בְּרִיחוֹק מִקּוֹם חוּץ לַמִּקְדָּשׁ – אֵתָה אוֹכֵל, וְאִי אֵתָה אוֹכֵל מִה שֶׁאֵתָה זֹבַח בְּמִקּוֹם קָרוֹב, פֶּרֶט לַחֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בַּעֲזָרָה.**

ואיסור הנאה למדים מהכתוב (שמות כב פסוק ל) **וּבָשָׂר בְּשָׂדֶה טָרְפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכָלֵב תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ לְאִסוּר בֶּשֶׂר הַיּוֹצֵא חוּץ לַמַּחֲצֵתוֹ, שְׁאוֹתוֹ אֵתָה מְשַׁלֵּיךְ לְכָלֵב וְאִי אֵתָה מְשַׁלֵּיךְ לְכָלֵב חֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בַּעֲזָרָה, שֶׁנֶּאֱסָרוּ עַל יְדֵי כְּנִיסַת מַחֲצֵתָה וְאִסּוּרִים אֵף בַּהֲנָאָה³. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין אִיסוּר הַנֶּאֱתָם מִן הַתּוֹרָה אֵלָּא מִדְּרַבָּנָן⁴. אֲבָל בַּאֲכִילָה אִיסוּרִים מִן הַתּוֹרָה⁵, וַי"א⁶ שֶׁאֵף אִיסוּר אֲכִילָתָם אֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה. וַי"א⁷ שֶׁאֵף מִדְּרַבָּנָן לֹא אִסְרוּ אֵלָּא בַּאֲכִילָה וְלֹא בַּהֲנָאָה.**

¹ רמב"ם הלכות שחיטה פרק ב הלכה ב

² כסף משנה בדעת הרמב"ם, רש"י פסחים עיין אור שמח שם ב רא"ש חולין פ"ז סי' יז, שמ"ק ב"ק עב א בשם הר"מ בפרטיו; מהר"ם חלאווה פסחים כג ב ד"ה מכדי בד' הרי"ף שהביא דברי חזקיה לפי שהלכה כמותו, וכ"נ ד' היראים השלם סי' קח.

³ והוצרכו ללימוד זה לאסורם בהנאה, אפילו לדעת הסוברים שכל מקום שנאמר לא יאכל, לא תאכל ולא תאכלו, אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה כמשמע, לפי שבחולין שנשחטו בעזרה לא נאמר לאו מפורש באכילה ע"י פסחים כב. ורש"י ד"ה ור"מ. ועי' גליון הש"ס לרעק"א שם ובהקדמתו לדו"ח, וצל"ח שם כב ב, ואמרי בינה בשר בחלב סי' א, ושע"מ שחיטה שם, ושו"ת בית הלוי ח"א סי' ל אות ה ועוד, בטעם שלא למדו איסור אכילה מלא תאכל כל תועבה, ועי' נוב"ת יו"ד סי' ט ובית אפרים יו"ד סי' לט ומצפה איתן קדושין נז ב ועוד.

⁴ שגזרו בהם לפי שהרואה שנשחטו בפנים יאמר שקדשים הם, וכשיראה שאוכלים אותם בחוץ יבוא להתיר אכילת קדשים בחוץ, או שיאמר שקדשים שנפסלו לאחר שחיטה הם, שלא נזרק דמם, וכשיראה שנהנים מהם יבוא ליהנות מקרשים שלא נזרק דמם.

⁵ . רמב"ם שחיטה פ"ב ה"ג דברי קבלה הן, ובמ"מ שם, ועי' בכ"מ שפי' בד' הרמב"ם שהוא מה"ת, ודברי קבלה היינו מסיני, ובלח"מ שם, אבל במאכ"א פט"ו ה"ו וגנבה פ"ב ה"ח ובפחמ"ש ב"ק פ"ז מ"ב מפורש שאסורים מדבריהם, וכ"כ הכ"מ לד' הרמב"ם חמץ ומצה פ"א ה"ב ויש"ש חולין פ"ז סי' יח. ועי' שע"מ חמץ ומצה פ"א ה"ב, ותוס' רעק"א קדושין פ"ב אות לא, וצל"ח פסחים כג ב ועצמות יוסף קדושין שם ויד המלך ומרכה"מ שחיטה שם ועוד, בד' הרמב"ם. ועי' רש"י פסחים כב א ד"ה חולין, ותוס' ומהר"ם חלאווה שם בדעתו, ועי' שע"מ חמץ ומצה פ"א ה"ב בד' הרמב"ם, וכ"נ מהמאירי קדושין נז ב בשם יש פוסקים, ועי' קרן אורה נזיר שם, ושו"ת דברי אמת קונט' א סוס"י א, וחי' רעק"א חולין דרוש ט, ושו"ת בית הלוי שם, ואור שמח הל' שחיטה שם ועוד, בבאור שיטה זו.

⁶ תוס' פסחים שם ונזיר שם ד"ה קסבר, ופי' הרא"ש שם, וכ"נ מרש"י קדושין שם ד"ה ובחולין, ועי' אור שמח שם, שרש"י פ"י בן לפשטות הסוגיא, דלא כמ"ש בפסחים שם, ובשו"ת בית הלוי שם וסי' ב אות ט שלד' רש"י איסור אכילתם מה"ת ואיסור שחיטתם והנאתם מדרבנן. ועי' פנ"י קדושין שם שדייק מחולין פה ב שאף איסור אכילתם מדרבנן.

⁷ רמב"ן ור"ן וריטב"א קדושין שם, על הגמ' שם נט א שלמ"ד לאו דאורייתא המקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת, ובריטב"א שם שלפ"ז אין איסורו משום נזירה אלא משום קנס.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

האוכל כזית מבשר חולין שנשחטו בעזרה, מכים אותו מכת מרדות⁸, וכן אינו לוקה מן התורה, לפי שלא נאמר בו לאו⁹, אבל מכין אותו מכת מרדות¹⁰.

חולין שנשחטו בעזרה דינם שיקברו¹¹, לפיכך אפרם אסור, כדין כל איסורי הנאה הנקברים. ואף שלא כדרך הנאתם, אסורים, כיון שלא למדו איסור הנאתם מלשון אכילה כשאר איסורי הנאה¹².

אפילו שחט לרפואה או לאכילת עכו"ם או להאכיל לכלבים, אסורים. אבל הנוחר בעזרה, והמעקר, ועכו"ם ששחט, והשוחרט בהמה חיה ועוף הטמאים בעזרה הרי אלו כולן מותרין בהנייה וכן השוחט ונמצא טרפה¹³. וי"א¹⁴ שבנמצא טריפה אסור בהנאה.

ב. בעבודת כוכבים והיית חרם כמוהו כל שאתה מהיית

הימנה הרי הוא כמוהו

כשם שע"ז ותקרובה אסורין בהנאה¹⁵ כך דמיהן אסורין, שכן כתיב [דברים ז פסוק כו] וְהָיְתָה חֵרֶם כָּמוֹהוּ, כל מה שאתה מהיה ממנו יהיה חרם כמוהו ואסור בהנאה, לפיכך ישראל שמכר ע"ז דמיה אסורין.

אבל גוי שמכר ע"ז שלו¹⁶, אף על פי שמכרה כדי שיעבדה הלוקח, הדמים מותרין¹⁷, שלא אמרה תורה כל מה שאתה מהיה ממנו יהיה חרם, אלא גבי ישראל ולא גבי גוי. ודוקא שהדבר ידוע שמוכרה לעשות צרכיו בדמיה, כגון לפרוע חובותיו או שאר

⁸ רמב"ם שם.

⁹ שאף למה שדרשו בריחוק מקום אתה זוכה ואי אתה זוכה במקום קרוב, אינו אלא לאו הבא מכלל עשה שאין לוקים עליו.

¹⁰ עיי' תוס' פסחים כד ב ד"ה הכל, ובפנ"י ומל"מ שם שתמהו, ועיי' שפת אמת שם שאין כונת התוס' למלקות אלא לאיסור, ובצל"ח שם שלמדים מק"ו מערלה שלוקה.

¹¹ רמב"ם שחיטה פ"ב ה"ב ופסולי המוקדשין פ"ט ה"א

¹² עיי' תוס' פסחים שם בתי"ב, ושו"ת בית הלוי ח"א סי' לב אות ד בדעתם, וכ"כ לד' הרמב"ם שחיטה שם שב' שאסורים בהנאה כבשר בחלב.

¹³ רמב"ם שם ופירשו שעה"מ שחיטה שם, וכ"כ במה"פ ירושלמי שם והמקנה קדושין שם שאפילו אם בכל מקום שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, בחולין בעזרה אין שמה שחיטה, לפי שנאמר בהם: וזבחת ואכלת, היינו שחיטה הראויה לאכילה ועיי' חרעק"א חולין דרוש ט שהוא לפי שאין איסור חולין בעזרה חל על איסור טריפה

¹⁴ מאירי קדושין בשם יש פוסקים. הואיל וברוב דברים הלכה ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה

¹⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קמד א

¹⁶ אבל מכר של ישראל הדמים אסורים. ש"ך שם א

¹⁷ ש"ך שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

צרכיו, אבל אם אין ידוע יש לחוש¹⁸ שמא מכרה לקנות בדמיה ע"ז אחרת, והרי המעות מוקצין לע"ז ואסורין.

שתי וערב (צלב) שמשתחוים לו דינו כע"ז והמכירה לא מקרי ביטול והדמים אסורים כמו העבודת אלילים עצמה, אבל השתי והערב התולין בצוואריהם מותר¹⁹.

ואם מכר לחבירו ע"ז והלוקח לא ידע שמה שקנה היא ע"ז יש להסתפק אם נאסרו הדמים²⁰, אולם אם נתבטל המקח, וחזר הלוקח ולקח המעות, חזרו הדמים להתירם בין שחזר לו אותן המעות בין שנתן לו מעות אחרים²¹.

ג. מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה ...

תהיה בהוייתה תהא כיצד לקח בפירות שביעית בשר ...

נכנס שמן הא כיצד אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי

עצמו אסור

כבר התבאר במסכת סוכה דף מ: שחומר בשביעית מבהקדש²², שהפודה את ההקדש יצא הקדש לחולין ויתפשו הדמים תחתיו, והשביעית אינה כן, אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים²³ ויעשו כפירות שביעית, והפירות עצמן לא נתחללו ונעשו כפירות שאר שנים, אלא נשארים בקדושתם, שנאמר בה (ויקרא כה פסוק יב) תִּהְיֶה בַּהּוִיִּיתָהּ תִּהְיֶה לְעוֹלָם, ולפי שנקראת קֹדֶשׁ (שם) תופשת דמיה, נמצאת אומר האחרון נתפס בשביעית, והפרי עצמו הוא כמו שהיה.

¹⁸ בס"ס קל"ב גבי יין נסך משמע דדוקא בידוע ודאי שמכרה לקנות צרכי עבודת כוכבים אסור ואפשר שסמך על מ"ש כאן אמנם במרדכי פרק א"מ כתב מותר לקבל הדמים אם לא אמר המתן עד שאמכור אליל. מ"ז שם א. ובש"ך קלב לח כתב שהכא איכא למיחש אך ביי"נ לא חיישינן מן הסתם שלקחו לחזור ולקנות בו י"נ.

¹⁹ בית הילל שם על פי מש"כ הרמ"א י"ד קמא א

²⁰ במשנה למלך פרק ז' מהל' ע"ז הלכה ט' דאפשר דע"כ לא אמרינן דהדמים אסורים אלא במוכר לגוי או לישראל וידע שהוא ע"ז דהמקח קיים ומש"ה המעות אסורים אבל הכא שהמקח הוי מקח מעות והמעות הוי גזל ביד המוכר אפשר דלא נאסרו הדמים הללו וכו'. ועי' בס' משנת חכמים סי' ל"ט ביבין שמועה דף ק"ה שנסתפק ג"כ בזה בא' שמכר ע"ז לישראל ולא הכיר בהם דקיי"ל דהוי מקח מעות אם יש לאסור הדמים וכו' שדין זה יתחלק לתרי ענינים דאם היו המוכר והלוקח שוגגים שבא ע"ז לגבולו ומכרה לישראל ודאי לא שייך דין איסור הנאה כלל אלא שיש להסתפק מה הדין אם ה' המוכר מזיד והלוקח שוגג מי נימא דתופסין דמי' וצריך המוכר להחזיר הדמים אחרים והדמי מכר נתפסים באיסור ועיי"ש במה שפלפול בזה וסיים בצ"ע

²¹ דכיון שנתבטל המקח אין כאן דמי ע"ז ונמצא שאינו נהנה מע"ז. שם

²² רמב"ם שם ודרך אמונה שם הלכה ו

²³ ויש להסתפק אם פחות מש"פ נתפס בקדושת שביעית ובפנ"י הוכיח מהתוס' בסוכה שהמוכר פירות שביעית אף שלאכילה אין שוין כ"כ רק בעבור המצוה כמו אתרוג כל הדמים נתפסין בקדו"ש והפנ"י פקפק ע"ז.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

המעוות או הפירות שנתפסו בקדושת שביעית ומקבל דין אותן הפירות שמכר.

ולכן אם החליף יין שביעית בשמן חולין, אין מדליקין בשמן ואין סכין בו כמו שאין מדליקין וסכין ביין. וכן אם החליף שמן שביעית ביין חולין אין מדליקין וסכין ביין שאסור להדליק ולסוך ביין אף שבא מכח שמן. ואם החליף אוכלי אדם באוכלי בהמה, אין עושין מהן רפאזה כמו אוכלי אדם כנ"ל.

ואפשר²⁴ שאם מכר ספיחין איסור ספיחין חל גם על הדמים, ואף אם אין לו זכיה בספיחין מ"מ אם מכר נתפסין הדמים.

דעת מהרי"ט²⁵ דאע"ג דיש קדושת שביעית בפירות גוי מ"מ אם הגוי מכר פירות שביעית אין הדמים נתפסין בקדושה ודעת הרש"ס²⁶ שנתפסין. ובחזו"א²⁷ מסופק בזה, אבל גוי שמכר לגוי בודאי אין הדמים נתפסין.

ישראל שלקח מגוי פירותיו של הגוי אין הדמים נתפסין אבל אם קונה פירות גוי אצל ישראל הדמים נתפסין, וסתם מטבעות אין חוששין להם שמא הן דמי שביעית שהולכין אחר הרוב.

ביצר נתפס – לקח בפירות שביעית או בדמיהן²⁸ בשר או ביצים או שאר מאכלים²⁹. נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכלו בפירות שביעית, וצריך לבער אותן בשעת ביעור השביעית, כשיגיע זמן הביעור של אותן הפירות שמכר.

לקח באותו בשר או בדמיו כלומר שמכר הבשר ונטל מעות ובהמעות לקח דגים, יצא הבשר ונתפשו הדגים, בקדושת שביעית של הבשר ודינן כמותן. לקח בדגים או בדמיהן שמן, יצאו דגים ונתפש שמן, לקח בשמן או בדמיו דבש יצא שמן ונתפש דבש, וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון, כדרך שמבערין פירות שביעית, בזמן הביעור של הפירות הראשונים וכן אפי' עד אלף ואין עושין משניהם רפואה ולא מפסידין אותן כשאר פירות שביעית. אפי' באופן שהפירות השניים היו מותרין בזה, כגון

²⁴ חזו"א שם סי' י' סקי"ז

²⁵ ח"א סי' מ"ג

²⁶ רבינו שלמה סירליאו ועיין חזו"א שביעית סי' כ"ה סק"ד וכ"ד השל"ה בשער האותיות

²⁷ סי' י' סקי"ד

²⁸ שאם מכר הפירות במעות נתפסין המעות בקדושת הפירות וכשקנה מהן בשר נעשה הבשר בקדושת הפירות ויצאו המעות לחולין

²⁹ אבל דבר שאינו מאכל כגון כלי וכיו"ב אסור לקנות מדמי שביעית הו"ן ממעות שיכול לחלל עליהן וכנ"ל דמעות הוי כפירות כיון שקונין בהן כל דבר. ירו' פאה פ"ז ה"ז וכ"כ בחזו"א סי' כ"ז בסדר השביעית אות ו' עי' חזו"א סי' י"ג סקי"ג וסי' י"ד סקט"ו

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

החליף יין בשמן, אין מדליקין בהשמן כיון שאצל היין נחשב זה להפסד, מקבל השמן דין היין.

ד. המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות

כבר התבאר לעיל דף נב: שכהן שקידש בחלקו³⁰ שחלק עם אחיו הכהנים³¹ מקדשי קדשים, או מקדשים קלים, אינה מקודשת מפני שלא הותרו אלא לאכילה בלבד³². וכן במעשר שני, אבל כהן שקידש בתרומה גדולה שקיבל, ובתרומת מעשר שקיבל, ובבכורים שקיבל, וכן לוי שקידש במעשר ראשון שקיבל, וישראל שקידש במעשר עני שקיבל³³, הרי זו מקודשת.

ה. ובמי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת ואפילו ישראל

המקדש באפר פרה אדומה³⁴, או במים שמילאן לעשותן מי נדה, הרי זו מקודשת³⁵. וי"א³⁶ שאינה מקודשת אלא דוקא בשכר הבאת האפר והמים, או בשכר מילוי המים.

³⁰ רמב"ם הלכות אישות פרק ה הלכה ה

³¹ דהיינו לאחר שחישת והקרבת הקרבן כדאיתא בגמ' שאפילו קדשים קלים משולחן גבוה קא זכו.

³² ולהלן דף נח יבואר בעזה"י ת כהן שקידש בתרומה גדולה ובתרומת מעשר ובבכורים, וכן לוי שקידש במעשר ראשון, וישראל שקידש במעשר עני, הרי זו מקודשת.

³³ נראה לי דהיינו ישראל עני שנתנו לו מעשר עני, דומיא דכהן שנתן לו תרומה גדולה, וכן לוי שנתן לו מעשר ראשון, דאי כל ישראל בעלמא יכול לקדש במעשר עני אף על פי שאינו שלו קשה הדבר לאומרו דמעשר ראשון נמי כחולין הוו ומותר לזרים, ואינו יכול לקדש בו אלא הלוי דוקא, א"כ ה"ה והוא הטעם למעשר עני, אף על פי שהוא ממון הדיוט ומותר לזרים, אף על פי שיש לחלק דשאני מעשר עני אי בעי לנכסיה והוי עני וחזי ליה כדאמרין הך טעמא בעלמא, מ"מ כל כמה דלא מפקר להו עני הוא ולא דיליה הוא ואינו יכול לקדש בו לפיכך נראה כמו שכתבתי. לחם משנה שם

³⁴ רמב"ם שם הלכה ג

³⁵ לדעת רבינו אע"פ שאינו יכול ליטול שכר להזות ולקדש, יכול הוא ליטול שכר הבאה ומילוי לפיכך כשהוא מקדש בגוף המים והאפר, הרי היא נהנת מהם שיכולה ליטול פרוטה ממי שהוא צריך להם מחמת טורח הבאה ומילוי וכ"נ מפי' ר"ח ז"ל. מ"מ שם

³⁶ השגת הראב"ד שם והרשב"א בחידושי הקשה עליו לפי מה דקו"ל דישנו לשכירות מתחילה ועד סוף א"כ שכר מלוי המים והבאת האפר הוי מלוה גביה ונראה לי דס"ל להראב"ד כדעת רבינו ירוחם הביא רמ"א בש"ע סימן כ"ח סעיף ט"ז דאם הכלי עדיין אצלו וקידשה בשכרו היא מקודשת לכו"ע דהוי ליה כמלוה שיש עליו משכון עיין שם וכאן מייירי שיש בידו האפר והמים א"כ הו"ל כמלוה במשכון ומקודש בשכרו וכו' דהראב"ד דקדק זאת נמי במתניתין דקתני באפר פרה ומי חטאת ולא קתני בהבאת אפר ומלוי המים על כרחך אשמעין מתניתין דעיקר קידושין היינו משום היות האפר והמים עדיין בידו ובהן קידשה במלוה שיש עליה משכון ומסר לה המשכון אח"כ ולולי זאת המקדש במלוה אינה מקודשת ומיושב בזה קושיית הרשב"א. בני אהובה שם וראיתי להרב מוצל מאש הביאו הרב המגיה בס' מל"מ ז"ל בהל' (עדות) [סנהדרין] שהקשה לדעת הרב מהר"י ריוואנים ז"ל דסובר דלאחר שדן את הדין דשרי למשקל אנרא מאי מקשה תלמודא הכא נימא דהאי דקתני הכא דמקודשת דקאמר לה לאחר הואה וקידוש. ולענ"ד קושיא לא הוינא דאי דקאמר לה מתחילה הרי את

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

**ו. טובת הנאה אינה ממון ... המקדש בתרומות ובמעשרות
ובמתנות ... ואפילו ... בישראל שנפלו לו טבליים מבית
אבי אמו כהן ... מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין**

מתנות³⁷ שלא הורמו הרי הן כמי³⁸ שהורמו³⁹, לפיכך ישראל שנפלו לו טבליים בירושה מבית סבו – אבי אמו כהן, והפריש מהן תרומה ומעשרות, הרי הן כתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושה מאבי אמו, ואם קידש בהן אשה הרי זו מקודשת, שאע"פ שאינן ראוין לו לאכילה יש לו למכרן למי שהן ראוין לו.

אבל ישראל שקידש בתרומה שהפריש מגרנו, אינה מקודשת שהרי אין לו למכרה, ואין לו בה אלא טובת הנאה, לפי שנותנה לכל כהן שירצה, וטובת הנאה אינה ממון⁴⁰.

מקודשת לאחר שהזה עליה ק"ל ישנה לשבירות מתחילה ועד סוף ובודאי דלאחר הזאה מקדשה ואומר לה בשכר מה שהזתי לך הרי את מקודשת הרי לא יהיב לה מידי דשכר הזאה אסרה תורה והו"ל כאיסורי הנאה וא"כ ליכא לאוקומי מתניתין בהכי. שער יאודה שם

³⁷ רמב"ם שם הלכה ו

³⁸ בשו"ת באר יצחק או"ח ד כתב טעם הדבר משום שכבר זכו בהן הכהנים משולחן גבוה, ובוה ביאר שלכן אי טובת הנאה אינה ממון לקנותו ע"ג קרקע, אזי אין שייך בזה להקנות אנ"ק, משום דזה גרוע מהפקד דזה הוי כב' נותנים מיוחדים, דהא הקרקע נקנה להם מכח הבעלים היינו ר"ג והמתנות הוי מקבלי מתנות ממון גבוה, וכדאמרינן בכל דוכתי במתנו' כהונה דמשולחן גבוה קזכו, והוי כמו ב' נותנים דלא שייך בזה קנין אנ"ק.

³⁹ ולענין הלכה ק"ל דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וכמו שפסק רבינו ז"ל וכ"כ בפ"ג מה' נחלות וכן פסקו הטור והש"ע ח"מ סי' רע"ח סעי' ה ויו"ד סא יד ועיין בהרב כנה"ג ז"ל ח"ד סי' ס"א בהגהת ב"י אות י"ח. שער המלך שם

⁴⁰ בכל התורה ק"ל אינה ממון כמ"ש הש"ך חו"מ שנ והפרי חדש יו"ד סוף סימן ס"א חו"ן מנדרים דק"ל טובת הנאה ממון ונתן טעם הכ"מ פ"ז דנדרים דויתור אסור במודר הנאה עיין עליו. ועיין פתחי חושן חלק ח פרק ז הערה לה שאין טובת הנאה נקנית בחליפין כרמ"א סימן רג סעיף א,, אבל הש"ך סק"א כתב דלענין חליפין טובת הנאה ממון ונקנה בחליפין ואנ"ק. ובקצה"ח סק"א תמה הרי קי"ל טו"ה אינו ממון אף לענין ירושה, וכמ"ש הרמ"א סימן רעו סעיף ו וכ"ש לענין ק"ס, וגם בנה"מ הסכים לדעת הרמ"א דאין טו"ה נקנה בחליפין, עיין שם, וגם בשו"ת מהרי"ט ח"ב יו"ד סימן ה כתב דאף למ"ד טוה"נ ממון, לענין הקנאה לא חשיב ממון ואינו נקנה לא באגב ולא בחליפין, עיין שם, ועי' עוד פרק ט סעיף יב. ועכ"פ נראה דדוקא בקנין אגב וחליפין אינו נקנה משום שאינו בגוף החפץ, כגון משיכה והגבהה, אבל בשאר קנינים שהם בגוף החפץ, אף בטובת הנאה מועיל, וכן משמע מדברי הפוסקים בסימן קצה סעיף ט שהביא דעת יש אומרים ששבירות קרקע אינו נקנה בחליפין, וכתבו הטעם משום דכיון שאינו מקנה גוף החפץ דמי לטובת הנאה (עי' בקצה"ח שם סק"ה ובנה"מ שם סק"ד, ועי' פרק ב סעיף טו), ומשמע דבשאר קנינים אפשר להקנות טובת הנאה. ועיין בקצה"ח סימן ערה סק"א וסימן רעח סק"א, ומ"ש נה"מ סימן ערה סק"א בדין להפקיר טוה"נ, עי' בטבעת החושן שם מדברי האחרונים.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ואם זכתה בו האשה זכיה גמורה, וכגון ישראל שקדש לכהנת בזרוע ולחיים⁴¹, דכהנת אוכלת במתנות אף על פי שהיא נשואה לישראל⁴² מקודשת⁴³.

דף נח:

ז. הגונב טבלו של חברו משלם לו דמי טבלו של חברו ... טובת הנאה אינה ממון

כבר התבאר במסכת נדרים דף פד: שי"א⁴⁴ שטובת הנאה אינה ממון לפיכך גנב תרומה מבעליה הישראלים שהפרישוה אינו משלם תשלומי כפל, שאין

⁴¹ שייד רק במתנות שגבי תרומות ומעשרות אפי' ישר' שקדש כהנת גם היא לא זכתה אלא בטובת הנאה ומשנתארסה לישראל אינה אוכלת בתרומה וזה פשוט.

⁴² וכמ"ש רבינו פ"ט מהל' בכורים הלכה ב'.

⁴³ דאע"ג דלדידי לא שוי ממון אפ"ה כיון דלדידי שוה ממון מקודשת. שער המלך שם.

⁴⁴ רמב"ם הלכות גניבה פרק ב הלכה ה וכן דעת הר"ף פסחים מח א, ור"מ המעילי בכסף משנה נדרים פ"ז הי"א בדעתו, ועי' הגר"א יו"ד רכז ס"ק ד שהק' שהרי"ף סותר למש"כ בב"מ יא א שמועיל קנין אגב בטובת הנאה, ועי' בארוכה בשאלת שלום על השאלות שם אות קנד והעמ"ש שם אות יח, העיטור מאמר ב קנין (הוצ' רמ"י ח"א ד"ט ע"ד) לענין קנינים, ר"י מלונגיל קידושין נח א, רמב"ם תרומות פ"ב ה"ט ואישות פ"ה ה"ו וגניבה פ"ב ה"ה ומ"מ אישות שם, ועי' של"ה סוף ח"ב ענין צדקה ומעשר שכ"ה ד' הראב"ד שלא השיג, ועי' מחנ"א הל' מוה"נ שמראב"ד מעשר פ"ו ה"ט מ' שמוה"נ ממון, והניח בצ"ע, סמ"ג לאוין רנח (עו א), פסקי ריא"ז קידושין שם ונדרים פ"א ה"ב, שו"ת מהר"מ בר"ב (כהנא) ח"ב סי' קל, הובא במרדכי ב"מ סי' רמא, וכ"כ בשו"ת מהר"ם בר"ב ד"פ סי' רפו, הובא במרדכי שבועות סי' תשסו, ועי' ש"ך חו"מ סי' שנ בדעתו, ועי' בשו"ת מהר"ם בר"ב (ד"ק) סי' פז, שו"ת ריטב"א סי' רו, מאירי קידושין נב ב בשם רוב פוסקים וב"מ יא ב, מור יו"ד שלא ובקיצור פסקי הרא"ש קידושין סופ"ב, רמ"א בשו"ע חו"מ לו ט ורג א ורעו ו, שו"ת מהרי"ל סי' נו אות ז, ים של שלמה חולין פ"י סי' ד וסי' ח, ועי' יש"ש בבא קמא פ"ט סי' סא, ועי' אוצר הפוסקים כרך יא עמ' 146 הערה לט, של"ה שם, ש"ך חו"מ שנ, פר"ח יו"ד סי' סא ס"ק מז. ועי' סמ"ע חו"מ סי' לו ס"ק כג ובש"ך סי' פו ס"ק פב והגר"א שם ס"ק קיב, בד' השו"ע.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

להן בה אלא טובת הנאה וטובת הנאה אינה ממון. וכן הסכימו גדולי האחרונים⁴⁵. וי"א⁴⁶ שטובת הנאה הרי היא ממון. והעיקר כדעה ראשונה⁴⁷.

הגונב טבלו⁴⁸ של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו⁴⁹, וכן אם גנב חלבו ואכלו⁵⁰ משלם לו דמי חלבו⁵¹.

ח. חיטה אחת פוטר את הכרי

⁴⁵ עיין ערוה"ש חו"מ שני יג

⁴⁶ דהר"ן ז"ל כתב בסוף פ' האיש מקדש דרב חסדא פסק דטובת הנאה הוי ממון וכן כתב הרשב"א ז"ל שם בשמו ומשמע דהכי ס"ל להלכה וכן פסק הרא"ש ז"ל ס"פ האיש מקדש אלא דנראה שהוא מ"ס דבקינור פסקי הרא"ש לא כתב כן וכ"כ ביו"ד סימן של"א וכמו שכתב הרב בעל שפתי כהן ז"ל סימן ש"נ יעו"ש שהאריך להביא בזה כל הדעות ובס"י ר"ג ובס' בני יעקב דף נ"ט ובס' כנה"ג ליו"ד ס' של"א ועיין שאילתות סו"פ קורח ס' קלב, ר"ח קידושין נח א (נדפס באוצה"ג שם), והובא ברמב"ן ורשב"א וריטב"א ורא"ש ור"ן שם, ובאו"ז ב"מ ס' ל (והסכימו כן), שו"ת ריטב"א ס' קסו בשם רמב"ן, הובא בב"י חו"מ לו מחו' יג, שו"ת הרשב"א ח"א ס' תקסג, ריטב"א פסחים מו ב ונדרים פג ב וריטב"א (החדש) ב"מ יא ב, רא"ש קידושין שם, וכ"כ בשמו בשו"ת מהרי"ל החדשות ס' קיב ובפר"ח יו"ד ס' סא ס"ק מז ומל"מ מלוה ולוה פ"ז הי"א וקצוה"ח ס' רעה ס"ק א, ועי' ש"ך חו"מ ס' שג שאפשר שהמור אינו גורם כן ברא"ש, ועי' ק"נ פסחים שם שמרא"ש פסחים שם מוכח שמוה"נ אינה ממון, רי"ז ח"א נתיב כב סוף ח"א, רבנו דוד ומהר"ם חלאווה ור"ן פסחים שם, ר"ן חולין קל ב. ועי' פר"ח שם ומחנ"א שומרים ס' מז בד' רש"י.

⁴⁷ כמבואר בש"ך חו"מ שני א

⁴⁸ רמב"ם הלכות גניבה פרק ב הלכה ד

⁴⁹ איכא פלוגתא דרבוותא רש"י ז"ל פירש משלם לו דמי טבלו אף תרומה ומעשר שבו וכן פ' הרא"ש ז"ל שם בפרק ואלו נדרים, אבל הרשב"א ז"ל בשיטתו לקדושין והר"ן בנדרים פ"י תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן ודמי חולין לגמרי יעו"ש ובשיטת הריטב"א ותוס' ר"י. הלכה למשה שם ולפי דברי המ"מ ה"ה שמשלם כפל, וכתבו האחרונים שמעיקר הדין סובר הרמב"ם שטובת הנאה אינה ממון וכמ"ש להלן, ולפי"ז היה צריך לשלם רק דמי חולין שבו, אלא שקנסו לגנב שמשלם גם דמי תרומה שבו, ועי' יש"ש פ' הנוזל קמא סימן סא ובש"ך סימן שנב שהאריך בזה.

⁵⁰ שו"ע ונו"ב חו"מ שג

⁵¹ ועיין בראב"ד שהשיג שחייב כפל ככל גנב ועיין במ"מ שם שאף הרמב"ם מודה לזה אלא "שרבינו ז"ל לא חש לבאר אלא שאע"פ שלא היה ראוי לאכילה ונתחייב בנפשו כשאכלו הרי הוא כשאר דברים בעלמא וממילא שאם לא הודה שמשלם כפל" ועיין אבהא"ז שם ושו"ת אחיעזר אבהע"ז כא שהאריכו בזה

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תרומה גדולה⁵² אין לה שיעור מן התורה, כמה צריך להפריש, שנאמר (דברים יח פסוק ד) **רְאשִׁית דְּהֶנְךָ כֹּל שֶׁהוּא**⁵³, אפילו חטה אחת פוטרת הכרי⁵⁴, ולכתחלה לא יפריש אלא כשיעור שנתנו חכמים⁵⁵.

ובזמן הזה שהיא עומדת לשריפה מפני הטומאה, אפילו לא הוכשר לקבל טומאה⁵⁶ יש לו להפריש כל שהוא⁵⁷ לכתחלה⁵⁸. וכן המנהג⁵⁹.

ט. הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד עדותו בטלה

כבר התבאר במסכת כתובות דף קה. שהנוטל שכר לדון, כל דיניו שדן בטלים⁶⁰, שכך אמר להם משה לישראל (דברים פרק ד פסוק ה) **רְאֵה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוֵּי ה' אֱלֹהֵי. וְלִשׁוֹן רֹאֵה מִשְׁמַעוּ רֹאֵה מִמֶּנִּי וְגַם אֶתֶם תַּעֲשׂוּ כִּמּוֹנִי, מִה אֲנִי לְמַדְתִּי בַּחֲנָם אִף אֶתֶם תִּלְמְדוּ וְתִשְׁפְּטוּ**

⁵² רמב"ם הלכות תרומות פרק ג הלכה א

⁵³ דהנך משמע אפי' דגן א' ואפי' אין בו שוה פרוטה תוס' יומא כד" ד"ה מתרומת

⁵⁴ אפי' מאה כריים ואפי' מכמה שדות ואפי' כל התבואה של כל א"י יכול לפטור בחטה א', ובתוס' רי"ד בקדושין ג"ח ב' (ומובא ג"כ במל"מ פ"ו ממתנ"ע ה"ז) ומהר"ם חלאוה פסחים ל"ב ב' ד"ה ואין ויראים השלם סי' קנ"א וכ"כ הנוב"י תנינא סי' ר"א מסברא דנפשי' דס"ל דדוקא לענין לפטור הכרי מטבל סגי בחטה א', אבל מצות נתינה לא יקיים אם לא יתן כשיעור נתינה דהיינו השיעור המבואר בפ"ו ממתנ"ע, ואם אין לו כ"כ הרבה צריך ג"כ לתתו לכהן שהוא ממון כהן, אבל אין מקיים בזה מצות נתינה. ועי' בעה"ש שתמה ע"ז מהא דפריך בחולין קל"ו ב' תרומה בששים והאמר שמואל חטה א' פוטרת את הכרי ומאי קושיא הא לענין נתינה אין פוטרת ועיין דרך אמונה ציון ההלכה שם ושי"ל דפריך דעכ"פ אין שיעור ששים אלא כדי נתינה כמו במתנ"ע ומ"מ גם בעה"ש כ' דמדאורייתא אסור ליתן חטה א' דהוי כמו מן הרע על היפה ע"ש וצ"ע בזה. ובתוס' שבת כ"ה ב' ד"ה תתן ששיעור נתינה בשוה פרוטה, וכ"כ מהר"ם חלאוה פסחים ל"ב ב' שם התוס' ובחי' הרשב"א משמע דגם לפטור את הטבל אין פוטר בפחות מש"פ ע"ש. וכבר ציין רעק"א שם שזה סותר לדבריהם בניטין אבל רוב הראשונים חולקים ע"ז וס"ל דמקיים מצות נתינה גם במשהו וא"צ לא כזית ולא ש"פ. עיין תוס' גיטין כ' א' ד"ה דילמא ופסחים ל"ב ב' ד"ה מין [וחי' הר"ן שם] ומנחות מ"ז א' ד"ה מי וב"מ מ"ז א' ד"ה קונים ושאר כל הראשונים שדנו בקושיית התוס' בכמה דוכתי ולא תי' כתי' הרי"ד וכן מסתימת דברי רבנו וכל הפוסקים

⁵⁵ אחד מארבעים עין יפה, אחד מחמישים עין בינונית, אחד מששים עין רעה.

⁵⁶ טור יו"ד סי' של"א וכן בשו"ע שם סי"ט ע"ש:

⁵⁷ עי' ביאור הגר"א ביו"ד שם סקמ"ב שנשאר בצ"ע על הרמב"ם והשו"ע וכן בביאורו לירו' מע"ש פ"ד ה"א ב' שהוא שלא כדין [אבל בביאורו ליו"ד סי' רצ"ד סק"ב מיישב המנהג ע"ש] וצריך להפריש גם בזמנה' אחד מששים, ובחזו"א ב' שהגר"א רק הקשה שאין לחלק בין חלה לתרומה אבל לא גילה דעתו איך ס"ל אבל בביאורו לירו' הנ"ל כ' בהדיא שגם בזה צריך ליתן כשיעור וכ"כ בתשו' ר' בצלאל אשכנזי סי' ב' [ואין תשו' זו מר' בצלאל אלא מח"א] ועי' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' פ"ה דדעתו דבתרומת שמן דחזיא להדלקה יש ליתן כשיעור גם בזה מיהו בזמנינו שאין נוהגין כלל ליתן לכהן ל"ש זה.

⁵⁸ ואפילו בחלה כך מנהגינו כמש"כ ברמ"א יו"ד שכב ה' ועיין חזו"א שביעית סי' ה' סק"ד

⁵⁹ כמו שהעיד בחרדים ובשל"ה ובברכ"י סי' שכ"ב ובשו"ב שם ע"ש ועיין חזו"א שביעית סי' ה' סק"ד ובקו' ה' תרו"מ ממרן ז"ל ובקו' ה' תרו"מ שהדפיס ר"ז שפירא ז"ל ע"פ מרן

⁶⁰ ולענין אם קיבלו שכר אם צריכים להחזיר, מצד הסברא כיון דיניו בטלין, א"כ לא עשה הפעולה ששכר אותו וצריך להחזיר, או מחמת כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד. (מנחת חינוך שם אות ח).

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

בהנ"ס⁶¹. חוץ מאותם דינים שידוע שלא נטל בהם שכר⁶². ואם החזיר הממון, דינו ועדותיו קיימים, שאין זה כשאר פסולים שצריכין הכרזה ותשובה, אלא קנס קנסוהו חכמים שיתבטלו מעשיו כל זמן שנוטל שכר⁶³.

ואם אינו נוטל אלא שכר⁶⁴ בטלתו מותר. והוא שיהיה ניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטלתו, כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לדון, אומר⁶⁵ לבעלי הדין – תנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה, והוא שיקבל משניהם בשוה ומזה בפני זה. אבל אם אינו ניכר, כגון שאין לו מלאכה ידועה אלא שאומר שמא יזדמן לי שכר בקניית סחורה וסרסרות, ובשביל זה מבקש שכר, אסור ודיניו בטלים. אבל ליטול שכר באופן זה כדי לעשות פשרה מותר⁶⁶.

אם הוא בעל מלאכה⁶⁷ ואינו מתעסק במלאכתו בשעה שבא הדין לפניו אף שמכוער הדבר ליטול שכר בטלתו, מ"מ אם נטל דינו דין⁶⁸.

דיינים הקבועים לדון, ומחמת זה אין עוסקים במלאכה או במשא ומתן כלל, וידוע שאם לא היו קבועים לזה היו עוסקים באיזה מלאכה, הרי זה כמלאכה הניכרת, וכאילו התנו קודם שדנים ע"מ לקבל שכר ביטול מלאכתם⁶⁹.

מה שנהגו ליתן שכר, הוא משום תקנת הקהל שמכיון שמחויבים לתת מקופת הקהל שכר לדיינים יכולים לתקן שלא ידון שום אדם בלי נתינת שכר ומשכר זה ינתן לדיינים בעד השכירות שחייבים הקהל ליתן להם. ומהראוי לירא שמים לפרש כך עם הקהל בשעה שנתקבל לדין⁷⁰.

⁶¹ ולא דוקא אותו הדין שידוע לנו שנטל בו שכר שבטל, אלא כל דיניו שדן בטלים שסתמו נטל שכר על כולם, לפיכך סתמא כל דיניו הם בטלים

⁶² כיון שאינו עובר עבירה במה שנוטל שכר אלא הוא קנס שקנסוהו, ולפיכך אין כל דיניו בטלים. (סמ"ע שם ס"ק יג).

⁶³ רמ"א לד"ה

⁶⁴ שו"ע שם ט סעי' ה וסמ"ע ס"ק טז וש"ך ס"ק ו

⁶⁵ לשון זה דווקא הוא שצריך לומר להם קודם, שאם לא אמר להם קודם הדין אינו נוטל אלא כשיעור שרוצה אדם ליקח ולישב בטל מאותה מלאכה שנתבטל ממנה. (סמ"ע ס"ק יד). אבל דעת הט"ז, שאם לא אמר קודם אין חייבים לא שכר כלל, ועיי"ש בקצוה"ח ס"ק ב שכתב בדעת הסמ"ע וכתב, "מיהו אם דן בעל כרחו של בעל דין נראה דאינו צריך לשלם לו שכרו כפועל". והנתיבות חידושים ס"ק ח כתב, שהעיקר בדעת הט"ז כיון שיכול הבעל דין למעון אילו אמרת לי קודם הדין שרוצה אתה שכר הייתי הולך לדיין אחר.

⁶⁶ ש"ך ס"ק ז

⁶⁷ שדוקא בקניית סחורה וסרסרות שאינם דברים שתלויים בו ושלא יזדמנו ואינו מצוי כל כך דיניו בטלים, משא"כ כשהוא בעל מלאכה רק שאינו עובר באותה שעה. (סמ"ע שם).

⁶⁸ סמ"ע ס"ק טז

⁶⁹ נתיבות המשפט שם ס"ק ט בשם האו"ת

⁷⁰ נתיבות המשפט שם חידושים ס"ק ו

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

מי שיוודע עדות לחבירו⁷¹ ואינו רוצה לבא להעיד עד שיתן לו זה⁷² שכר שיעיד לו, עדותו בטלה⁷³, כמו הנוטל שכר לדון, דדין ועדות שוין הם ואין צריכין הכרזה, אלא הדין והעדות בטל מעצמו⁷⁴.

ואם החזיר הממון שקבל בשבירות, דיניו ועדותיו קיימין, שאין זה כשאר פסולים שצריכין הכרזה ותשובה, שאין זה נפסל מחמת עבירה אלא קנס שקנסוהו חכמים הואיל ועבר על מה שדרשו מה אני בחינם כו' כנוכר, שיהיו כל מעשיו במלין כל זמן שמכשול השכר תחת ידו.

ודוקא בעדים שכבר ראו המעשה שמחוייבים להעיד, כמו שמחוייבים הדיינים ג"כ לדון בין אדם לחבירו במצות עשה, אבל קודם שראו המעשה אינן מחוייבים לילך ולראות כדי שיעידו, ואז מותר להם ליטול שכר שילכו לראות ויבואו אח"כ ויעידו על מה שראו⁷⁵. ומ"מ אם נוטלים יותר מכפי שכר בטלה דמוכח, י"א שהרי זה חשש פיסול⁷⁶. וי"א⁷⁷ שרק אם נטל מצד אחד אך אם נטל משני הצדדים מותר.

י. להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה ... כאן

בשכר הבאה ומילוי כאן בשכר הזאה וקידוש

⁷¹ רמ"א שם לד יח

⁷² זהו לשון הלבוש ומשמשע שאפילו רק צד אחד משלם פסולו משום שאינו בחינם אבל עיין נתיב"מ ביאורים סק"י דדוקא כשנוטל משני צדדין, אבל כשנוטל רק מצד אחד פסול מטעם נוגע. ואפילו החזיר השכר אחר שהעיד, פסול, משא"כ כשנוטל משני צדדין, כשר כשהחזיר השכר, כמו שמסיים בהג"ה. ואפילו נוטל משני צדדים והוא אחר זמן רב דיש לחוש לשכחה ומעיד משום השכר, פסול משום נוגע. וכן לילך ולראות הענין ושיהיה עד לבסוף, אינו מותר להיות עד רק כשנוטל משני צדדין, אבל כשנוטל רק מצד אחד אסור להיות עד, רק כשאינו נוטל רק שכר בטלה דמוכח.

⁷³ עיין תומים (סק"י) שלא כל העדות פסול דמחזיקין שנוטל שכר, וגם אם ישנו עוד שנים שלא נטלו שכר לא נתבטלה עדותן כדין נמצא ביניהם קרוב או פסול. וגם אם העיד לחובת זה שנתנו לו שכר להעיד לא נתבטלה עדות, ע"ש.

⁷⁴ ועיין בקצוה"ח שם ד שבתשובת מוהר"י י' לב נסתפק אם נוטל שכר להעיד פסול מדרבנן או מן התורה, והביאו לספק הזה הספק האחר שנסתפק שם נוגע דפסול אם הוא משום דחשדינן ליה למשקר בשביל הנאתו א"כ נוטל שכר להעיד ממי פסול מן התורה משום דחיישינן לשקר, ואי נימא פסול נוגע הוא משום דאדם קרוב הוא אצל עצמו אבל לא חיישינן למשקר א"כ נוטל שכר להעיד כשר מן התורה, וכתב הקצוה"ח לענ"ד נראה כלשונו האחרון דנוטל שכר כשר להעיד מן התורה ועיי"ש בדבריו.

⁷⁵ ועיין שו"ע ונו"כ אבהע"ז קל כא שלא יטלו עדי הגט שכר יותר מכדי שכר בטלה דמוכח. וברמ"א שם וי"א דמתנין עם העדים שאם יקלקלו הגט שישלמו אותו, ומכח זה מותר להם לקבל שכר הרבה, או מטעם דהעדים אסורים לישא הגרושה. ועיי"ש בבית מאיר שהביא מג"פ סי' ק"ך ס"ק מ' שרשאים ליטל שכר הרבה לילך לראות העדות בלאו הנהו טעמים שבהג"ה

⁷⁶ אורים שם מא מהשו"ע אבהע"ז הנ"ל

⁷⁷ עיין נתיב"מ ביאורים סק"י שלילך ולראות הענין ושיהיה עד לבסוף אינו מותר להיות עד רק כשנוטל משני צדדין, אבל כשנוטל רק מצד אחד אסור להיות עד מדין נוגע, רק כשאינו נוטל רק שכר בטלה דמוכח.

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

השכר פסול⁷⁸ בקידוש ובהזייה ואינו פוסל במילוי, כיצד הנוטל שכרו לקדש מי חטאת כלומר לערב אפר הפרה שלו במים חיים, או להזות מהן הרי אותן המים כמי המערה, הפסולים, והאפר כאפר מקלה שאינו כלום.

אבל נוטל הוא שכר למלאות המים או להוליכן, ומקדישין אותן בחנם ומזה מהן המזה בחנם.

היה המקדש או המזה זקן שאינו יכול להלך על רגליו ובא הטמא וביקש ממנו להלוך עמו במקום רחוק לקדש או להזות ה"ז מרכיבו על החמור ונותן שכרו כפועל בטל שבטל מאותה מלאכה שביטלו ממנה.

וכן אם היה כהן והיה טמא בטומאה המונעתו מלאכול תרומתו בעת שילך עמו להזות או לקדש ה"ז מאכילו ומשקהו וסכו ואם ביטלו ממלאכה נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה, שכל אלו הדברים אינן שכר שנשתכר בקידוש או בהזאה שהרי לא הרויח כלום ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

הדרן עלך האיש מקדש

א. האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני

העושה שליח⁷⁹ לקדש לו אשה פלונית והלך השליח וקידשה לעצמו, הרי זה מנהג רמאות, ונקרא רשע⁸⁰, אבל מה שעשה עשוי ומקודשת לו.

⁷⁸ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ז הלכה ב

⁷⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז לה ט

⁸⁰ ב"ש שם כ מהרמב"ם

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

והוא שלא קדשה במעות שנתן לו המשלח, שאם קדשה במעות שנתן לו המשלח וכדומה⁸¹ שיש למשלח קפידא אם יחליף⁸², הווי להו גזל ואין מקדשין בגזל⁸³. אבל דבר שאין קפידא, ויש לשליח להחליף, אינו גזל ומקודשת⁸⁴.

ואם קדשה במעות שלו מקודשת אפילו אמר לה תחלה פלוני שלחני לקדשך לו, ובשעת נתינת הקידושין⁸⁵ אמר לה הרי את מקודשת לי, מקודשת לו לשליח⁸⁶.

ודוקא ששמעה האשה והבינה יפה⁸⁷ קודם קבלת הקידושין שאמר הרי את מקודשת לי⁸⁸, שאם לא כן על דעת מה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קבלה הקידושין.

⁸¹ מעות לאו דוקא שאין מקדשין במטבע

⁸² ב"ש שם כ אולם בהמקנה קונט"א כתב ואין משמעות כל הפוסקים כן לא כאן ולא בחו"מ סי' קפ"ג וע"ש סעיף ב' וסעי' ג'. בשנותן לו מעות לקנות בכל מקום שהוא הוא של הבעל הבית ואין יכול להחליף ודוקא בהפקיד מעות מותר' בענין דרשאי הנפקד להשתמש בהן יכול נמי להחליף כמ"ש הש"ך בחו"מ סי' רצ"ב ס"ק ח' ואפשר דהב"ש מיירי שנתן לו המשלח רשות להוציאו ולהחליפו.

⁸³ כן כתב המרדכי בשם רמב"ם והקשה בדרישה דבלאו טעמא דגזל הוה כן דהא בחו"מ סי' קפ"ג כתב בשם רמב"ם דאם שולח לקנות סחורה וקנה השליח במעות המשלח ואומר לו זקפתי עלי המעות במלוה ולדידי קניתי דאין בדבריו כלום וצריך ליתן הסחורה לבעל המעות והתם לא שייך טעמא משום גזל עכ"ל ונראה לי דלא קשה מידי דשם נמי משום גזל הוא דלא חשדינן ליה בגזלן שנוטל מעות חבירו בלא ידיעתו דרך הלואה. ט"ז שם י אך עיין בהמקנה קונט"א דהש"ך שם בס"ק ד' כתב דדעת הרמב"ם ושו"ע אפי' יש עדים שזקפן עליו במלוה אפי' קנה המשלח. אמנם העיקר נלע"ד דלק"מ דאין לדמות השליח קידושין לשליח מכר דבמכר עיקר השליחות הוא המעות והמקח וא"צ אמירה למי שהוא קונה א"כ כיון שבגוף המעות והמקח לא נעשה בו שינוי אין חוששין לאמירת השליח וקנה המשלח, משא"כ בקדושין דבעינן מדאורייתא אמירה וכ"ש דעיקר השליחות הוא האמירה בלא כסף א"כ כיון דשינה באמירתו וקדשה לעצמו בוודאי אינה מקודשת לראשון, וממילא דגם היא כשקבלה נתרצתה לשני אם לא מטעמא דגזל. כן נראה לענ"ד פשוט.

⁸⁴ ב"ש שם כא

⁸⁵ רמ"א שם

⁸⁶ ולא אמרינן לעולם קידשה למשלח והא דאמר לי לעשות שליחותי לקדשך למי ששלחני קאמר ותהא מקודשת לראשון, לא אמרינן הכי אלא מקודשת לשני

⁸⁷ והיא נאמנת לומר אם הבינה עיין באגודה פ"ק סי' י"ג ואם אמרה דלא הבינה וכוונתה היה לראשון כתב בפרישה אפשר דצריכה גט משניהם דמקודשת לא' א"א לומר דהא הוא אמר לי ולפטרה בלא גט א"א לומר דא"כ למה לא כתב הטור כאן נמי דאין כאן בית מיחוש כמ"ש בסמוך מיהו אין טעם לדבר למה צריכה גט משניהם אם לא שתאמר שלא נאמין לה במה שאמרה שלא הבינה או משום הרואים והשומעים ע"כ ומ"ש דהיא אינה נאמנת שלא הבינה לית' כמ"ש בשם האגודה והט"ז כתב כשהיא אומרת דלא הבינה א"צ גט לא מא' ולא מב'. ב"ש שם כב

⁸⁸ כל' ולא תימא אף שכוונת האשה והשליח היה להתקדש לשליח הוי דברים שבלב מאחר שבתחלת השליחות בא בשם המשלח והיא נתרצתה ג"כ למשלח א"כ אף שחזרו במחשבתם אינה חזרה ומ"ש לי היינו לעשו שליחותי לקדשך למי ששלחני ואינה מקודשת לשליח עד שיאמר בהדי' לי ולא לו קמ"ל דתיבת לי בצירוף הכוונה הוי חזרה ומקודשת לשליח. ח"מ שם כ, ב"ש כב

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אבל אם טעה השליח וכשהיה לו לומר את מקודשת לפלוני, אמר לי⁸⁹, אין כאן בית מיחוש⁹⁰, שמקדש בטעות לא הוי מקדש, ונאמן⁹¹ השליח לומר שטעה⁹². ויש שמחמיר⁹³ להצריכה גט⁹⁴ כשהיה בידו דבר של המשלח, שאין קפידא להחליף אותו⁹⁵.

ב. וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום

ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני בת

ישראל לכהן תאכל בתרומה

האומר לאשה⁹⁶ הרי את מקודשת לי בפרומה זו לאחר שלשים יום. ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום הרי זו מקודשת לשני לעולם, לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת לשום אדם ותפשו בה קידושי שני ונעשית אשת איש, ולאחר השלשים יום כשיבואו קידושי ראשון לחול ימצא אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שמקדש אשת איש שאין קידושין תופשין בה.

⁸⁹ ואפשר דא"צ לקדשה פעם שנית למשלח, כי תיבת לי בדיעבד קאי גם על המשלח מאחר שהכוונה היה על המשלח נאמן לפרש דבריו כך. ח"מ שם כ

⁹⁰ ולכן הרב שמסדר את הקידושין תחת החופה ואומר את המילים "הרי את מקודשת לי" והחתן אומר אחריו אין חשש כלל שזה מוכח עוד יותר מכאן. ט"ז יב

⁹¹ בביאור הגר"א כד ביאר המחלוקת שמי שמחמיר הוא משום דהשליח אינו נאמן דדברים שבלב אין וא"ל דליהמנה במגו דאיבעיא מגרש כמ"ש בב"ב קל"ה א' הא אמרינן שם חוש לה. אבל הר"מ כ' דנאמן דע"א נאמן היכא שבידו כמ"ש ר"פ האשה רבה וה"נ בידו לגרשה.

⁹² רמ"א שם וי"א דוקא בשבועה. אף על גב דקי"ל דאין נאמן לומר טעיתי אלא במיגו כמ"ש בח"ה וכאן ליכא מיגו צ"ל כאן איכא רגלים לדבר שמעיה דהוא שליח של פלוני וחזקה שליח עושה שליחתו. ב"ש כד כה

⁹³ ראיתי שנדפס בגליון המרדכי שמחלק בין שני התשובות דמאן דמחמיר מיירי שלא החזיק שליחותו בב"ד לומר להם שהוא שליח פלוני דאפשר לומר שחזר מן השליחות ונעשה רמאי אבל אם החזיק שליחותו בב"ד ומעשיו מוכיחין שמעיה בלשון עיין בגוף התשובה, ח"מ שם כא ב"ש כו

⁹⁴ אלא קשה היא מה אומרת אי אומרת שכוונתה היה לראשון אם כן איך כתב ויש מי שמחמיר להצריכה גט משליח והרי היא נאמנת ואם אמרה דכוונתה היה לשליח א"כ איך כתב בדעה ראשונה אין כאן בית מיחוש משמע דהיא מקודשת לראשון בודאי. ולמ"ש בפרישה כשהיא אומרת דכוונתה היה לראשון צריכה היא גט משניהם משום הרואים שפיר יש לפרש דאיירי דאמרה דכוונתה היה לראשון וליש המחמיר ס"ל דשליח אינו נאמן לומר דמעיה וצריכה גט משניהם ולהט"ז דלא ס"ל הסברא דצריכה גט מפני הרואים קשה כאן קושיא זו. ב"ש כג ועיין הגה"ה במ"ז

⁹⁵ אבל א"ל שהיה בידו דבר שיש קפידא א"כ הוי גזל בידו ומהיכא תיתי להחמיר דצריכה גט משליח ממ"נ אינה מקודשת לשליח דאי חזר משליחתו א"כ קידש בגזל. ב"ש כב

⁹⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מ ב

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אבל אם מת השני או גרשה תוך השלשים יום, חזרו קידושי ראשון למקומן⁹⁷ וצריכה גט מן הראשון⁹⁸. ויש חולקים משום דסבירא להו כיון שקבלה קידושי מן השני, הרי חזרה בה מקדושי ראשון⁹⁹, דאין לך חזרה גדולה מזו ונפקעו מיד קידושי ראשון ושוב אינן חלין.

ג. מעבשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה

אמר לה התקדשי לי¹⁰⁰ מעבשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום סתם, אסורה לשניהם לעולם, שאפילו לאחר שלשים עומדת בספק קידושי שניהם ואסורה לשניהם בלא גט מאחד¹⁰¹ מהם¹⁰², בין בתוך הל' יום ובין לאחר הל' יום. אבל לעלמא אסורה עד שיתנו שניהם גט.

⁹⁷ אף על גב בחזרה בטלו הקדושין לגמרי דשם חזרה בפירוש וכאן מה שקבלה קדושין מאחר י"ל שאין דעתה לחזור מקדושי הראשון לגמרי אלא דעתה עדיין אם יהיה באפשר יחולו קדושי הראשון הר"ן ואם מת השני והניח את מ"מ צריכה גט מראשון דהא יבמה לשוק תופסים בה קדושין מספק א"כ אין מונעה לחול קדושין הראשונים שם. ב"ש ה

⁹⁸ לשון זה משמע דאינה ודאי מקודשת לראשון והוא דעת הר"ן שכתב שראוי לחוש לדברי הירושלמי (שסובר דאם מת השני תוך ל' דחלו קידושי של הראשון אף על גב דהרשב"א והרא"ש סברי דלא כהירושלמי דסברי דכיון דקבלה הקידושין מהשני פקעי הקידושין מן הראשון ושוב לא חלין אף על פי כן סיים הר"ן דראוי לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט עכ"ל) וא"כ בתנא כתב הרב דיש חולקין הוא דעת הרשב"א והרא"ש דהא הר"ן לא החמיר לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט אלא מפני דעת החולקין וכך היה לו לכתוב חזרו קידושי ראשון ומקודשת ודאי לראשון (והוא דעת הרמב"ם והרמב"ן שפי' המ"מ וכהירושלמי) ויש חולקין ואומרים דאינה מקודשת כלל לראשון שכבר חזרה בה והוא דעת הרשב"א והרא"ש וראוי להחמיר להצריכה גט כדעת הר"ן. ח"מ שם ז

⁹⁹ מ"ז שם ד

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁰¹ ולא אמרינן דלאחר שלשים יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון. וטעמא כמש"כ רש"י משום דמספקא לן בלישנא דקידושי ראשון שאמר מעבשיו ולאחר שלשים יום אי תנאי הוה אי חזרה הוה, פירוש האי לאחר שלשים יום דקאמר מספקא לן אי תנאי הוה והכי קאמר אם לא אחזור בו תוך שלשים יום יהיו קידושין מעבשיו, או אי חזרה הוה ממאי דקאמר מעבשיו וקאמר איני אומר מעבשיו אלא התקדשי לי לאחר שלשים, הילכך לעולם היא בספק, דאי הוה תנאי קידושי ראשון חיילי קידושי שני לא חיילי, ואי חזרה הוה קידושי שני חיילי קידושי ראשון לא חיילי, לפיכך הוה ספק מקודשת לשניהם לעולם, אלא אם כן יתן לה האחד גט אז תהא מותרת לשני. לבוש ומ"ז ה' וחי"מ ת. אבל הרמב"ן ורשב"א בתשובה סי' תש"ז כתבו אם תנאי הוא היינו התנאי הוא אם יחיה לאחר ל' יום לפ"ז אם חזר תוך ל' יום צריכה גט ממנו ובתנאים אלו התנאי תלי' בו ולא בה והוא יכול לחזור ולא היא משא"כ באומר הרי את מקודשת לאחר ל' יום יכולה היא ג"כ לחזור עיין תשו' רשב"א סי' תש"ז ואם אמר מעבשיו אם יגיע עד ל' יום לכ"ע תנאי הוא ש"ג שם וכן אם אמר מעבשיו ולא תתקדש אלא לאחר ל' יום הוה תנאי מרדכי. ב"ש ו

¹⁰² כתב רש"ל נראה לי שיגרש הראשון וינשא השני אבל איפכא לא דשמא יאמרו מחזיר גרושתו ואין משמע כן ונראה דאין כאן חשש זה דכו"ע (ידעי) שלא קדשה אלא אחר זמן לא מהיום ממש ולא דמי למקדש פחות

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

משה פרוטה דמקודשת מספק ובא אחר דצריכה גט משניהם דשם אין ידוע לכל במה קדשה וכדאי' בפ' האומר דף ג' דבפרוטה לא קים לחו. מ"ז שם ו, וכן מסתבר דהא לא שייך בכה"ג לומר שגירש הראשון תוך ל' דהא בין שהוא חזרה ובין שהו' תנאה עכ"פ תוך ל' יום עדיין הקדושין תלויים ועומדים לא מבעי' לפרש"י דתנאי הוא אם לא יחזור א"כ למה ליה גט הא בידו לחזור ואפילו לפירוש הרמב"ן התנאי הוא אם יחיה אחר ל' יום ועדיין לא נגמר איך יגרש קודם שיחולו הקדושין ומ"ש הרמב"ם שניהם נותנים גט היינו לענין אם תרצה להנש' לשוק אבל אם ירצה אחד מהם ליש' אותה י"ל דמותר וכ"כ בפרישה וכ"כ בט"ז. ב"ש ז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>